

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/187/2014
Identifikačné číslo spisu:	7903899891
Dátum vydania rozhodnutia:	22.11.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Rudolf Čirč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:7903899891.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci žalobkyne Slovenskej republiky, za ktorú koná Ministerstvo financií Slovenskej republiky so sídlom v Bratislave, Štefanovičova 5, proti žalovanému JUDr. Z. E., správcovi konkurznej podstaty úpadcu INICO spoločnosť s ručením obmedzeným Trebišov, so sídlom v Slivníku 188, IČO: 31 657 885, zastúpenému JUDr. Tiborom Sásfaiom, advokátom v Košiciach, Fejova 4, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, za účasti vedľajšieho účastníka na strane žalobkyne LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, so sídlom v Banskej Bystrici, Námestie SNP 8, IČO: 36 038 351, zastúpeného JUDr. Dušanom Paulikom, advokátom so sídlom v Banskej Bystrici, Kukučínova 18, vedenej na Okresnom súde Trebišov pod sp. zn. 10C/47/2003, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. januára 2014 sp. zn. 5Co/50/2013, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 16. januára 2014 sp. zn. 5Co/50/2013 a rozsudok Okresného súdu Trebišov z 1. októbra 2012 č. k. 10C/47/2003-682 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súde Trebišov na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobou podanou na Okresnom súde Trebišov 9. júla 2002 (vychádzajúc z jej petitu) sa žalobkyňa domáhala voči žalovanému určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam pôvodne zapísaným v pozemkovej knihe pre kat. úz. T. (E.) vo vložke č. 330 a č. 713 a teraz zapísaným v katastri nehnuteľností pre kat. úz. T. na liste vlastníctva č. XXXX ako pozemok parcela č. 2016 - ostatné plochy vo výmere 1 295 m², č. 2017 - ostatné plochy vo výmere 2 568 m², č. 2018/3 - lesné pozemky vo výmere 1 342 206 m², č. 2022/2 - trvalé trávnaté porasty vo výmere 208 157 m², č. 2025 - lesné pozemky vo výmere 7 193 m², č. 2027/3 - lesné pozemky vo výmere 982 453 m², č. 2028/1 - trvalé trávnaté porasty vo výmere 29 792 m², č. 2028/2 - orná pôda vo výmere 4 223 m², č. 2028/3 - orná pôda vo výmere 3505 m², č. 2028/4 - orná pôda vo výmere 3 466 m², č. 2028/5 - orná pôda vo výmere 3 477 m², č. 2030 - orná pôda vo výmere 14 856 m², č. 2032 - orná pôda vo výmere 3 905 m², č. 2033/1 - orná pôda vo výmere 3 820 m², č. 2040/2 - lesné pozemky vo výmere 2 027 109 m², č. 2041 - lesné pozemky vo výmere 66 549 m² a č. 2043 - trvalé trávnaté porasty vo výmere 1 306 m² (ďalej len „nehnuteľnosti“ alebo „sporné nehnuteľnosti“).

2. V žalobe uviedla, že obchodná spoločnosť INICO spoločnosť s ručením obmedzeným Trebišov (ďalej aj „úpadca“) je zapísaná v katastri nehnuteľností ako vlastníč sporných nehnuteľností. Tieto mala nadobudnúť kúpnu zmluvou uzavretou v roku 1996 s H., ktorá však nehnuteľnosti nikdy nemala vo vlastníctve, a teda nemohla previesť kúpnu zmluvou viac práv, než mala sama. K zápisu vlastníctva H. do katastra nehnuteľností došlo totiž na základe osvedčenia o vyhlásení o vydržaní, ktoré bolo obsahom notárskej zápisnice vyhotovenej notárom JUDr. Ferdinandom Ontkom dňa 11. decembra 1995 sp. zn. N 51/95 a NZ 61/95. Podľa tohto osvedčenia H., rod. C., nar. XX. M. XXXX, prostredníctvom svojho zástupcu Z. (vtedajšieho konateľa úpadcu) pred notárom vyhlásila, že nadobudla nehnuteľnosti v roku 1945 na základe ústnej darovacej zmluvy od pôvodných vlastníkov N. a manželky N., rod. C. a od nadobudnutia ich má v oprávnenej držbe. Toto osvedčenie bolo nezákonné, pretože N. a jeho manželka N. v roku 1945 nehnuteľnosti darovať nemohli, keďže ich nevlastnili, lebo v tomto čase už nežili - N. zomrela v roku 1931 a N. v roku 1941. Uvedené skutočnosti boli Nadežde Vyoralovej, jej právnomu zástupcovi Z. ako aj notárovi známe, čo svedčí o podvodnom konaní všetkých účastníkov notárskej zápisnice. Svoju aktívnu legitimáciu odôvodňovala tým, že podľa zápisov v pozemnoknižných vložkách č. 713 a 330 nehnuteľnosti pred vydaním nezákonného osvedčenia patrili do jej vlastníctva.

3. Okresný súd Trebišov (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) v poradí prvým rozsudkom z 29. apríla 2005 č. k. 10C 47/03-231 žalobe vyhovel. Opodstatnenosť uplatneného určovacieho nároku odôvodnil tým, že žalobkyňa nadobudla vlastnícke právo k nehnuteľnostiam v roku 1949 ich prevzatím v zmysle § 6 zákona č. 142/1947 Zb. o revízii prvej pozemkovej reformy (ďalej len „zákon č. 142/1947 Zb.“ alebo „zákon o revízii prvej pozemkovej reformy“). Nadobudnutie vlastníctva úpadcom a pred ním H. považoval za spochybnené poukazujúc na to, že menovaná sa narodila v čase, keď U., ktorí podľa osvedčenia o vydržaní jej mali nehnuteľnosti darovať v roku 1945, už nežili, a okrem toho nehnuteľnosti nemala ani v držbe, keďže boli už od roku 1941 v užívaní štátnej lesnej organizácie.

4. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného uznesením z 29. marca 2006 sp. zn. 5Co/250/2005 rozsudok okresného súdu z 29. apríla 2005 č. k. 10C 47/03-231 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zrušenie rozsudku odôvodnil jeho nedostatočným odôvodnením, a tiež tým, že je potrebné zistiť subjekt oprávnený konať za žalobkyňu a zaoberať sa i otázkou naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení so zreteľom na okolnosť, že žalobkyňa podala žalobu o vylúčenie nehnuteľností z konkurznej podstaty úpadcu.

5. Okresný súd Trebišov v poradí druhým rozsudkom z 11. decembra 2006 č. k. 10C/47/2003-437 žalobu zamietol. Jej zamietnutie odôvodnil nedostatkom naliehavého právneho záujmu žalobkyne na určení vlastníckeho práva. Tento nedostatok vyvodil zo skutočnosti, že na Krajskom súde v Košiciach je pod sp. zn. 3 Cbi 322/04 vedené konanie, predmetom ktorého je žaloba žalobkyne proti žalovanému o vylúčenie sporných nehnuteľností zo súpisu konkurznej podstaty (ďalej len „podstata“) úpadcu. Vyslovil názor, že pokiaľ nie je právoplatne rozhodnuté o žalobe o vylúčenie veci zo súpisu podstaty, nemôže byť daný naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k veci zahrnutej do súpisu majetku patriaceho do podstaty.

6. Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobkyne rozsudkom zo 14. decembra 2007 sp. zn. 5Co/42/2007 rozsudok okresného súdu potvrdil. Zároveň samostatným výrokom pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie na posúdenie právnej otázky, či žalobkyňa má naliehavý právny záujem na určení svojho vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ak sa súčasne na konkurznom súde vedie konanie podľa § 19 zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“) na základe jej žaloby (tzv. vylučovacej) proti správcovi podstaty, ktorou sa domáha vylúčenia nehnuteľností zo súpisu podstaty. Pripustenie dovolania odôvodnil neriešením vymedzenej dovolacej otázky v konštantnej judikatúre súdov. Sám túto otázku riešil v zhode so súdom prvého stupňa tak, že kým sa právoplatne nerozhodne o žalobe o vylúčenie nehnuteľností zo súpisu podstaty, nemôže byť daný naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nim.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací na dovolanie žalobkyne uznesením z 28. októbra

2009 sp. zn. 4 Cdo 96/2008 rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 14. decembra 2007 sp. zn. 5Co/42/2007 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Na rozdiel od krajského súdu bol toho názoru, že zo skutočnosti, že je vedené konanie o návrhu žalobkyne na vylúčenie nehnuteľností zo súpisu podstaty, nemožno vyvodzovať nedostatok jej naliehavého právneho záujmu na určení vlastníckeho práva k nim.

8. Krajský súd v Košiciach následne uznesením z 30. júna 2010 sp. zn. 5Co/434/2009 rozsudok Okresného súdu Trebišov z 11. decembra 2006 č. k. 10C/47/2003-437 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

9. Okresný súd Trebišov v poradí tretím rozsudkom z 1. októbra 2012 č. k. 10C/47/2003-682 žalobu opätovne zamietol a rozhodol, že účastníkom sa nepriznáva náhrada trov konania. Zamietnutie žaloby odôvodnil tým, že žalobkyňa nenadobudla sporné nehnuteľnosti podľa zákona č. 142/1947 Zb. ich prevzatím na základe zápisnice zo 4. februára 1949, pretože v pozemkovej knihe nebol vložený vklad vlastníckeho práva pre československý štát, hoci všeobecný intabulačný princíp to vyžadoval (pretože podľa jeho názoru zákonom č. 142/1947 Zb. nebol tento princíp zrušený). Poukázal tiež na to, že uznesením Okresného súdu Sečovce zo 16. januára 1950 čís. NcI 163/49 bolo rozhodnuté o reštitučnej žiadosti G. rod. U. a spol. tak, že sa vyslovuje neplatnosť právneho prevodu a zápisu vykonaného v pozemknoknižných vložkách č. 713, 330 a 631 kat. úz. E. uznesením zo 14. októbra 1939 č.d. 5975/39 (o tom, že nehnuteľnosti podliehajú súpisu podľa vládneho. nar. č. 146/1939 Sl. z.), ďalej že sa obnovuje pôvodný pozemknoknižný vklad a vlastnícke právo pôvodných vlastníkov a že sa nariaďuje výmaz poznámky č.d. 5975/39. V súvislosti s tým uviedol, že žalobkyňa nepreukázala, že by po 16. januári 1950 došlo k zmene vlastníctva a že by vlastnícke právo k nehnuteľnostiam nadobudol štát.

10. Krajský súd v Košiciach na odvolanie účastníkov rozsudkom zo 16. januára 2014 sp. zn. 5Co/50/2013 tento v poradí tretí rozsudok okresného súdu potvrdil a zároveň rozhodol, že žalobkyňa a vedľajší účastník nemajú právo na náhradu trov odvolacieho konania a žalovanému sa ich náhrada nepriznáva. Potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie odôvodnil jeho vecnou správnosťou stotožňujúc sa v podstatnej časti aj s jeho dôvodmi. Na doplnenie uviedol, že ak sa štát stal vlastníkom nehnuteľností už v roku 1941, tak z povahy veci k nim nemohol nadobudnúť vlastníctvo na základe zákona č. 142/1947 Zb., no ak sa štát nestal vlastníkom v roku 1941, tak sa ním nestal ani 4. februára 1949 podľa zákona č. 142/1947 Zb., lebo nenastalo oprávnené prevzatie zabranej pôdy, keďže pôvodnému vlastníkovi nebola daná výpoveď z hospodárenia podľa záborového a náhradového zákona, a napokon, že ak by sa štát aj stal vlastníkom nehnuteľností 4. februára 1949, tak na základe uznesenia Okresného súdu v Sečovciach zo 16. januára 1950 čís. NcI 163/49 vlastníctvo od 1. januára 1951 (účinnosťou zákona č. 141/1950 Zb. Občianskeho zákonníka s použitím § 114 tohto predpisu) stratil.

11. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa. Žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil na nové konanie. Dovolanie odôvodnila porušením zásad spravodlivého súdneho konania, keďže súdy sa v odôvodnení svojich rozhodnutí nevyrovnali jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré boli pre rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné.

12. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu označil tento mimoriadny opravný prostriedok za neprípustný a neopodstatnený.

13. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., ďalej len „C. s. p.“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže však dovolanie bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti a dôvodnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „O. s. p.“).

Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základných princípov C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, avšak neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.), ako aj o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

14. Najvyšší súd ako súd, ktorého funkčná príslušnosť na prejednanie dovolania a rozhodnutie o ňom ostala zachovaná i po nadobudnutí účinnosti nových kódexov civilného procesného práva (v tejto súv. por. tiež § 10a ods. 1 O. s. p., § 35 C. s. p. i nedostatok osobitnej úpravy v Civilnom mimosporovom poriadku, teda v zákone č. 161/2015 Z. z.), po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O. s. p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

15. Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O. s. p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

16. Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 238.

17. Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu je v prvom rade prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak je konanie postihnuté vadami taxatívne uvedenými v § 237 O. s. p., ktoré spôsobujú tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. K týmto vadám prihlíada dovolací súd - ak je dovolanie podané včas a na to oprávneným subjektom - z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O. s. p.). Existenciu väd konania uvedených v § 237 ods. 1 O. s. p. dovolateľka tvrdila, a to konkrétne vadu uvedenú pod písm. f/. Dovolací súd preto v prvom rade venoval pozornosť skúmaniu existencie či neexistencie tejto vady, pričom zistil, že konanie pred odvolacím i prvoinštančným súdom je postihnuté vadou vyplývajúcou z § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p., t. j. odňatím možnosti žalobkyne konať pred súdom, zakladajúcou nielen prípustnosť, ale zároveň bez ďalšieho aj dôvodnosť podaného dovolania.

18. K naplneniu tejto vady došlo zjavne nedostatočným a rozporným odôvodnením rozsudku odvolacieho súdu v podstatných otázkach, od ktorých záviselo správne rozhodnutie veci. V dôsledku toho je rozsudok odvolacieho súdu ako celok nespresvedčivý a už len táto skutočnosť je sama osebe dôvodom na jeho zrušenie a vrátenie veci na ďalšie konanie. Tento záver je súladný so stanoviskom Občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 3. decembra 2015, publikovaného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 1/2016 pod č. 2, v zmysle ktorého nepreskúmateľnosť rozhodnutia výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže byť skutočnosťou, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku. Za nedostatok zásadného vysvetlenia dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu treba považovať predovšetkým úplnú absenciu dôvodov vysvetľujúcich právny záver súdu v otázke, od riešenia ktorej bola závislá opodstatnenosť uplatneného nároku, ako aj vnútornú rozpornosť odôvodnenia rozhodnutia, priečiacu sa pravidlám logického uvažovania.

19. Odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu je až po stranu 13 jeho písomného vyhotovenia len opisom toho, ako vo veci rozhodol prvoinštančný súd a čo bolo obsahom podaného dovolania a vyjadrenia k nemu, zatiaľ čo samotné dôvody, pre ktoré dovolací súd rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil, sú obsahom posledných dvoch odsekov na strane 13 a obsahom strany 14 odvolacieho rozsudku. Z odôvodnenia rozsudku prvoinštančného súdu vyplýva, že hlavným dôvodom, pre ktorý tento súd žalobu zamietol, bol záver, že žalobkyňa nenadobudla sporné nehnuteľnosti podľa zákona č. 142/1947 Zb. ich prevzatím na základe zápisnice zo 4. februára 1949, pretože v pozemkovej knihe nebol vložený vklad vlastníckeho práva pre československý štát. Hoci dovolací súd v odôvodnení rozsudku konštatoval, že prvoinštančný súd správne zistil skutkový stav veci a vec aj správne právne posúdil a že sa s

odôvodnením jeho rozsudku v podstatnej časti stotožňuje, v ďalšej časti odôvodnenia (str. 14 druhý odsek) uviedol, že záver súdu prvej inštancie o tom, že nikdy nebol vložený vklad vlastníckeho práva pre čl. štát, nebol správny. Tým založil vnútornú rozpornosť odôvodnenia svojho rozsudku majúcu za následok jeho nepresvedčivosť. Tento nedostatok v odôvodnení bol znásobený tým, že odvolací súd uvedené konštatovanie nijako bližšie nevysvetlil. Presvedčivosť odôvodnenia rozsudku totiž znamená, že premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako aj závery, ku ktorým súd na základe týchto premís dospel, sú pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne a spravodlivé.

20. Nepresvedčivosť odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu bola daná aj jeho logicky a vnútorné rozpornými a až nezrozumiteľnými hypotetickými úvahami, že ak sa štát stal vlastníkom nehnuteľností už v roku 1941, tak z povahy veci k nim nemohol nadobudnúť vlastníctvo na základe zákona č. 142/1947 Zb., no ak sa štát nestal vlastníkom v roku 1941, tak sa ním nestal ani 4. februára 1949 podľa zákona č. 142/1947 Zb., lebo nenastalo oprávnené prevzatie zabranej pôdy, keďže pôvodnému vlastníkovi nebola daná výpoveď z hospodárenia podľa záborového a náhradového zákona, a napokon, že ak by sa štát aj stal vlastníkom nehnuteľností 4. februára 1949, tak na základe uznesenia Okresného súdu v Sečovciach zo 16. januára 1950 čís. NcI 163//49 vlastníctvo od 1. januára 1951 (účinnosťou zákona č. 141/1950 Zb. Občianskeho zákonníka) stratil. Úvaha, že ak sa štát stal vlastníkom nehnuteľností už v roku 1941, tak z povahy veci k nim nemohol nadobudnúť vlastníctvo na základe zákona č. 142/1947 Zb., odporovala pravidlám logického uvažovania, a to z toho dôvodu, že podľa týchto pravidiel len tá skutočnosť, že štát sa stal vlastníkom v roku 1941 (ak by tomu naozaj bolo), neumožňovala bez ďalšieho úsudok, že sa vlastníkom nemohol stať v roku 1949 na základe zákona č. 142/1947 Zb. Od roku 1941 do roku 1949 mohlo totiž dôjsť k zmene v subjekte vlastníckeho práva. Úvaha, že štát sa vlastníkom nestal ani 4. februára 1949 podľa zákona č. 142/1947 Zb., lebo nenastalo oprávnené prevzatie zabranej pôdy, keďže pôvodnému vlastníkovi nebola daná výpoveď z hospodárenia, bola postihnutá rozpornosťou, keď odvolací súd sa na jednej strane stotožnil so skutkovými závermi prvoinštančného súdu, resp. ich považoval za správne, a teda sa stotožnil aj so skutkovým zistením, že nehnuteľnosti boli v užívaní štátnej lesnej organizácie od roku 1941 až do vydania notárskeho osvedčenia v roku 1995 (t. j., že na nich pôvodný vlastník nehospodáril), no na druhej strane argumentoval nedostatkom výpovede z hospodárenia pôvodnému vlastníkovi. Ďalší záver odvolacieho súdu, ktorým uzneseniu Okresného súdu v Sečovciach zo 16. januára 1950 čís. NcI 163/49, vydaného v reštitučnej veci podľa zákona č. 128/1946 Zb. o neplatnosti niektorých majetkoprávných úkonov z doby neslobody a o nárokoch z tejto neplatnosti a z iných zásahov do majetku vznikajúcich (ďalej aj „zákon č. 128/1946 Zb.“), pripísal účinky konštitutívneho rozhodnutia, t. j. nadobúdacieho titulu pre nadobudnutie vlastníckeho práva so zánikom vlastníctva doterajšieho subjektu, je pre nedostatok ďalšieho vysvetlenia (najmä vysvetlenia z pohľadu cieľa sledovaného týmto rozhodnutím, vydaným v nesporovom konaní, daného účelom označeného zákona) prakticky až nezrozumiteľný.

21. Nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu a i rozsudku súdu prvej inštancie je ďalej daný aj tým, že oba súdy sa nevysporiadali so závažnými skutočnosťami tvrdenými žalobkyňou už v žalobe a opakovane aj v priebehu celého ďalšieho konania, ktoré žalobkyňa označovala za podstatné pre rozhodnutie veci, a nezaujali k nim jasné stanovisko. Išlo o skutočnosti týkajúce sa nemožnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam právnou predchodkyňou úpadcu a následne aj samotným úpadcom. Dovolací súd sa vzhľadom na okolnosti danej veci nestotožňuje s formalistickým postojom prvoinštančného súdu (osvojeného si aj odvolacím súdom), ktorý nezaobráňanie sa týmito závažnými skutočnosťami odôvodnil tým, že v konaní nešlo o negatívnu žalobu (žalobu o určenie, že žalovaný, resp. úpadca, nie je vlastníkom nehnuteľností). Základným poslaním súdov je poskytovať ochranu právam. Toto poslanie je vyvoditeľné zo základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 až 50 Ústavy Slovenskej republiky, ďalej z ustanovenia § 1 O. s. p., v zmysle ktorého účelom občianskeho súdneho konania je zabezpečenie spravodlivej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov, a aktuálne aj z čl. 2 C. s. p., podľa ktorého ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá. Súdy by rezignovali na svoje poslanie, ak by z formálnych dôvodov nezaujali stanovisko k závažným okolnostiam vyplývajúcim z vykonaných dôkazov a tým by fakticky poskytli ochranu zjavnému nepráv. Obrazne povedané, súd sa nemôže tváriť, že „nevidí, nepočuje ...“. „Mlčanie“ súdu môže totiž v konkrétnej situácii znamenať poskytnutie ochrany

protiprávnemu stavu. O taký prípad ide aj v prejednávanej veci. Za situácie, keď žalobkyňa, považujúc sa oprávnené (vzhľadom na zistené fakty) za vlastníčku, prišla o celé desaťročia trvajúcu držbu lesných pozemkov značného rozsahu na základe zápisu vlastníckeho práva právnej predchodkyne úpadcu do katastra nehnuteľností, vychádzajúceho z osvedčenia o vydržaní založeného na zjavnej nepravde, teda na protiprávnosti, pri ktorej platí zásada „ex iniuria ius non oritur“ („z bezprávia sa právo nerodí“), bolo povinnosťou súdov zaujať k tejto skutočnosti jasné stanovisko. Inak odôvodnenie ich rozhodnutí nemôže byť považované za spravodlivé.

22. Okrem toho možno spochybniť pre predčasnosť aj záver súdov o tom, že v konaní nešlo o negatórnu, resp. aj o negatórnu žalobu. Pokiaľ sa žalobkyňa opakovane dovoľavala skutočnosť, z ktorých vyvodzovala, že úpadca vlastníkom nie je, a práve tieto považovala vo veci za podstatné, bolo povinnosťou súdov vyzvať ju, aby objasnila, či predmetom konania má byť okrem pozitívneho určenia aj negatívne určenie, t. j. určenie neexistencie vlastníckeho práva úpadcu. So zreteľom na straty držby a na prebiehajúce konanie o vylúčenie veci z podstaty i na takomto určení by bol daný naliehavý právny záujem žalobkyne.

23. So zreteľom na uvedené dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a 2 C. s. p.).

24. Za účelom efektivity ďalšieho konania považuje dovolací súd za potrebné uviesť, že pokiaľ orgány štátu oprávnené na vykonanie revízie prvej pozemkovej reformy podľa zákona č. 142/1947 Zb., nepochybne poznajúc zákon č. 128/1946 Zb. a dôsledky i nároky z neho vyplývajúce, fakticky akceptovali vlastnícke právo vlastníkov zapísaných v pozemnoknižných vložkách č. 713 a 330 pozemkovej knihy pre kat. úz. E. (najmä ak nebol vykonaný výmaz ich vlastníckeho práva podľa neplatných právnych predpisov vydaných v dobe neslobody) a pristúpili k revízii ich pozemkového majetku skôr, ako uplynula lehota na uplatnenie ich reštitučného nároku, resp. ako bolo o tomto nároku rozhodnuté, nemôže táto okolnosť spochybniť výsledky revízie vykonanej podľa vtedy platného zákona č. 142/1947 Zb., a teda prechod vlastníckeho práva na štát dňom prevzatia nehnuteľností v zmysle § 6 tohto právneho predpisu, ku ktorému podľa výsledkov vykonaného dokazovania v preskúmvanej veci došlo 4. februára 1949. Vlastníci tohto majetku podliehajúceho revízii totiž podľa neplatných predpisov vydaných v čase neslobody o vlastníctvo neprišli, a teda boli v čase revízie jeho vlastníckymi. Rozhodnutie o reštitučnom nároku vydané podľa zákona č. 128/1946 Zb. nebolo spôsobilé nijako ovplyvniť, resp. negovať, nadobudnutie vlastníckeho práva štátu revíziou podľa zákona č. 142/1947 Zb.

25. Nosnou myšlienkou zákona č. 128/1946 Zb. o neplatnosti niektorých majetkoprávných úkonov z doby neslobody a o nárokoch z tejto neplatnosti a z iných zásahov do majetku vznikajúcich bola zásada, že bezprávie sa nesmie vyplácať tomu, kto ho pácha, ak má byť zachovaná viera širokých ľudových mäs v právny poriadok a v jeho spravodlivosť, ako aj snaha umožniť dôkaz, že v usporiadanom štáte je nemysliteľné, aby ktokoľvek mal zisk z toho, že spáchal bezprávie, alebo sa k jeho páchaniu akokoľvek pripojil (por. Dr. Viktor Knapp a Dr. Tomáš Berman, Vrátení majetku pozbytého za okupácie (restituční zákon), Vydalo právnické nakladateľstvo V. Linhart, Praha, 1946, predhovor napísaný Dr. Radimom N. Foustkom, str. 5).

26. Tento zákon v § 1 vyslovil neplatnosť akýchkoľvek majetkových prevodov a akýchkoľvek majetkoprávných úkonov dotýkajúcich sa majetku, pokiaľ k nim došlo v dobe neslobody (t. j. od 3. septembra 1938 do 4. mája 1945) pod tlakom okupácie alebo národnej, rasovej alebo politickej perzekúcie, okrem výnimky v ňom ustanovenej. V § 2 stanovil, že rovnaké nároky ako z majetkových prevodov neplatných podľa § 1 vznikajú aj z majetkových prechodov vykonaných po 29. septembri 1938 právnym predpisom neplatným v zmysle § 15 tohto zákona alebo úradným výrokom na základe takého predpisu alebo aj iným zásahom do majetku vykonaným takým predpisom alebo na jeho základe. V § 15 označil za neplatné právne predpisy, ktoré v rozpore s československou ústavou a zákonmi ju meniacimi a dopĺňujúcimi previedli alebo umožnili zásahy do majetku Československej republiky a osôb vydaných národnej, rasovej alebo politickej perzekúci. Medzi takéto predpisy nesporne patrili aj predpisy odnímajúce majetok osobám židovského vyznania alebo zasahujúce do neho iným spôsobom (napr.

vládne nariadenie č. 147/1939 Sl. z. alebo nariadenie č. 198/1941 Sl. z.). Zároveň založil nárok oprávnených (poškodených) na vrátenie vecí (práva) alebo na navrátenie do predošlého stavu s tým, že tento je potrebné uplatniť v trojročnej (svojou povahou prekľuzívnej) lehote plynúcej od účinnosti zákona, t. j. od 17. júna 1946, pričom pre konanie o tomto nároku platia ustanovenia mimosporového súdneho konania. Vrátenie vecí alebo navrátenie do predošlého stavu spočívalo buď v odstránení neplatného právneho úkonu a v odstránení jeho následkov, ak tieto nastali (v prípadoch podľa § 1 tohto zákona), alebo v odstránení iba následkov, keď právny dôvod bol už odprataný inak, alebo tam, kde poškodenie nastalo priamo zo zákona nulitou právnou normou (v prípadoch podľa § 2 tohto zákona). Dispozícia s vecou (právom) bola v zmysle §§ 1 a 2 už od začiatku neplatná, takže oprávnený nestratil vlastnícke právo. Pod vrátením vecí (práva) bolo preto treba rozumieť uvedenie oprávneného do toho stavu, v ktorom by bol, keby k úkonom, prevodom a prechodom neplatným podľa §§ 1 a 2, nebolo došlo, t. j. uvedenie do držby vecí (práva) v takom rozsahu, v akom ju oprávnený mal pred uvedenými neplatnými úkonmi, prechodmi alebo prevodmi. Všade tam, kde povaha prípadu vylučovala vrátenie vecí (práva), smeroval nárok na navrátenie do predošlého stavu, ktoré spočívalo v deklarovaní (konštatovaní) neplatnosti patričného úkonu a uvedenie oprávneného do pôvodného faktického stavu, keďže uvedenie do pôvodného právneho stavu sa stalo reštitučným zákonom (por. JUDr. Alexander Križan a JUDr. Karol Rebro, Vrátenie majetku národne, rasove a politicky prenasledovaným, Zákon č. 128/1946 Sb., Vydala právnická jednota Bratislava, 1946, str. 114, 115 a 120). Prejednanie reštitučného nároku, vykonávané v mimosporovom konaní, ak nárok bol uplatnený oprávnenou osobou v trojročnej lehote, plynúcej od 17. júna 1946 do 17. júna 1949, sa obmedzovalo na zistenie, či sú splnené podmienky zákona č. 128/1946 Zb., teda na úradné zistenie neplatnosti majetkového prevodu alebo prechodu alebo iného zásahu do majetku v čase neslobody. Vzhľadom na uvedené rozhodnutie súdu o reštitučnom nároku, vydané podľa zákona č. 128/1946 Zb., nemalo a ani nemohlo mať účinky nadobúdacieho titulu pre nadobudnutie vlastníckeho práva týmto rozhodnutím, s následkom súčasného zániku vlastníckeho práva doterajšieho vlastníka. V nijakom prípade mu nemožno prisudzovať konštitutívne účinky, t. j. účinky prechodu vlastníckeho práva na nového nadobúdateľa úradným výrokom, ako jedného zo spôsobov nadobúdania vlastníctva, upraveného v ustanovení § 114 neskôr prijatého zákona č. 141/1950 Zb. Občianskeho zákonníka. Nemohlo preto negovať, či zmeniť právne pomery, ktoré vznikli v dôsledku aplikácie platných právnych predpisov, vydaných po prijatí zákona č. 128/1946 Zb., teda ani tých, ktoré vznikli realizáciou zákona o revízii prvej pozemkovej reformy.

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.